

Из творенията на свети Симеон Нови Богослов (том първи)

Душеполезни наставления към всеки християнин

Бог е безтелесен и невидим; затова трябва да Му се служи не само телесно и не само видимо. Да се служи на Бога само телесно и видимо е безсмислено дело, както казва и пророк Давид: да би искал жертва, аз бих Ти дал; но към всесъжения не благоволиш. Жертва Богу е дух съкрушен; сърце съкрушена и смирено Ти, Боже, не ще презреш. Съкрушението на сърцето става в ума и в помисъла, а умът и помислите ни са невидими. И тъй, бидейки задължени да въздаваме невидимо служение на невидимия Бог, ние сме длъжни да Му служим с ум и помисъл. Това е и подобаващото и съответстващо служение - на Невидимия да се принася невидимото, на духовния - духовното. Но после вече заедно с това трябва да се принесе и видимото, с душата - и телесното, та угаждането ни на Бога да бъде с цялото ни същество. Бог не приема служение от човешки ръце (Деян. 17:25). Дори и да приеме телесни и чувствени приношения, трябва да се знае кога и как ще ги приеме, а именно, когато те се принасят от чисто сърце.

Молитвата и пеенето на божествени псалми не са нищо друго, освен беседване с Бога, в което ние или Го умоляваме да ни дарува това, което е свойствено за Бога да дарува на хората, или Го прославяме за всички творения, сътворени от Него, или възпяваме чудесата Му, които Той от създаването на света е вършил през различни времена за Своя слава, за спасение на хората и за въздаяние и наказание на несправедните и злите - или възвестяваме промислителните Му действия, които по Своего домостроителство Той извършва тайнствено и съкровено, - или величаем великото тайнство на въчовечаването на Сина и Словото Божие, а именно - как Божият Син, без да се отлъчва от цялото останало творение, се излъчи от пренепорочната утроба на Приснодева Мария и стана човек, роди се, израсна и ни яви божествено житие и божествения живот, разпъна се, умря и възкръсна от мъртвите, дарувайки чрез това и на човешкия род надежда за възкресение и вечен живот, и се възнесе като човек на небесата, за да изпрати на вярващите в Него изхождащия от Бог Отец Свети Дух, Когото първият човек е имал отначало и се е лишил от Него заради неверието си, когато не повярвал на Божиите слова. Защото това беше последната цел на домостроителството на Боговъплъщението, тоест затова се въплъти Синът Божий, Бог Слово, и стана човек, за да приемат както душа благодатта на Светия Дух душите на тези, които вярват в Него като в Бог и човек, тоест в единия Христос, съставен от две естества, неразделни и неслитни, Божествено и човешко, и да станат по такъв начин възродени, възсъздадени и обновени чрез светото кръщение и да станат това, което е бил първият човек преди престъплението, освещавайки се с благодатта на Светия дух в ума, съвестта и във всички чувства, така че след това вече съвсем да няма покварен от падението живот, който би могъл да увлича желателната сила на душата към плътските и светските похоти.

Ако сега този, който е длъжен в молитвата си да беседва с Бога за всичко горе казано, държейки го в ума си ден и нощ, ако той, да предположим, дълго време изговаря всичко това само с езика си, а с ума си не знае какво говори, то не се ли явява като такъв, който е загубил смисъла? Но по всякакъв начин е явно, че той още не е станал верен, още не е влязъл в сдружение с Бога. Защото верен се нарича и е този, на когото е поверена и който има благодатта на Светия Дух; а тази благодат просвещава ума, събира го в себе си и го съсредоточава, та да разбере с Кого беседва и за какво беседва. Следователно, който не действа така в молитвата, той няма благодатта на Светия Дух и пребивава неверен и отдалечен от Бога.

И тъй, човек преди всичко трябва да стане верен и да се помири с Бога и да се сприятели с Него, изпросвайки от Него опрощаване на всичките си предишни грехове, извършени с дума, дело и помисъл. Душата, която се е помирила и сприятелила с Бога, е кротка, смирена и съкрушена. Това и служи за признак на помирението и сприятеляването с Бога. Защото Бог обикновено дава тези първи дарования на вярващите, тоест кротостта и смирението. А кротката и смирена душа вече не бива надвивана от демоните, както преди, нито със сластолюбие, нито със сребролюбие, нито със славолубие; и по такъв начин чрез тези две Христови дарования душата намира покой и не бива смушавана от никакви чужди и неуместни помисли. Такава душа и се моли както подобава, тоест със страх, благоговение и внимание, а не само с уста. И това не е възможно за никого - нито за мирянина, нито за монаха, нито за отшелника, нито за духовника, нито за архиерея, ако душата на всеки от тях не стане причастница на Светия Дух, според мярата на вярата им в Христа: *понеже никой не може да нарече Иисуса Господ, освен чрез Духа Светаго* (1 Кор. 12:3). Тези, които истински се покланят на Бога, чрез Духа се покланят и чрез Духа се молят. А където е *Духът Господен, там е свобода* (2 Кор. 3:17), свобода от демоните и от всички страсти, всявани от тях в душата, от ненавист, печал, смушение, малодушие, злонравие, злоба, неверие, гняв и жажда за всяко самоугаждане; и тези, които са обладани от тях, дори да бъдат постници, безмълвници, опитни певци на псалми, тълкуватели на божествените Писания, хора, излагащи правите догмати, църковни учители и проповедници, дори да се наричат високопреподобни, многоучени и всесилни, нямат дял с Христа, истинската светлина, *която просветява всеки човек*, идващ от своето зло произволение в *света* на добродетелите (Иоан. 1:9) понеже тъмнината няма никакво общение със светлината.

Тази светлина да се сподобим да получим и ние в Христа Иисуса, на Когото подобава слава, чест и поклонение, с безначалния Негов Отец и с Животворящия дух, сега и винаги и във вечните векове. Амин.

Целият закон, даден от Бога на хората, се съдържа в любовта, която има две стъпала, понеже и законът е двойк – стар и нов. Стъпилият на първото стъпало е оставил земята долу, а изкачилият се на второто, е достигнал небесата. Старият

закон казва: обичай ближния си като себе си (Лев. 19:18), а Новият повелява: обичай и враговете си (Мат. 5:44); и казва още: положи душата си за приятелите си. Който е възлюбил врага си, се е изкачил на второто стъпало или е достигнал небесата. И напротив, ако някой не само преследва врага си, но ненавижда и ближния си и причинява зло на онзи, който го обича, той е паднал до самата преизподня на земята.

Нека се погрижим, братя, да придобием съвършена любов, за да се сподобим с царството небесно в нашия Господ Иисус Христос, на Когото слава во веки. Амин.

Възлюбени в Господа мои братя! Послушайте, моля ви, онова, което по своя дълг ежедневно ви предлагам в слово; с радост приемерте подаваните от мен наставления като душеспасителни и се погрижете с усърдие да ги изпълните заради вашето собствено благо. Вижте колко измамни и непостоянни са благата на този свят и колко малко са хората, които не се увличат от тях! Колко малко са тези, които не са поробени от сластолюбието, не са завладени от желанието за човешка слава, не са победени от сребролюбието, нито са уязвявани от тръните на грижите и житейските тегоби! И ето коя е причината човешкият помисъл да е така непостоянен и лесно променлив! Той може да се установи и задържи върху едно само тогава, когато отхвърли всичко тленно, тварно и видимо, когато прекрачи заобикалящата го тъмнина и се съраствори с вечното, невидимото, постоянното и пребиваващото. Защото с каквото е зает помисълът, такова е и неговото състояние: ако се занимава с постоянното, той проявява постоянство, ако се занимава с непостоянното, той се вълнува. Вълненията на света показват, че благата му не са истински блага; а вълненията на помисъла дават да се разбере, че състоянието му е неподобаващо. Но какъвто е помисълът тук, такава ще е и участта на душата там.

Огледайте се наоколо и вижте: всичко в този вълнуващ се свят има начало и край - тук започва и тук свършва; но човешката душа, като сила, единствено невидима сред видимото и мислена сред телесното, приема начало оттук, но не престава тук, а преминава там като безсмъртна. Докато се намира в това тяло, посредством него вижда и познава вещественото; но щом се отдели от него, в същия час се отделя и от общението с всичко веществено, престава да го вижда и да размишлява за него, а встъпва в отношения с невидимото и мисленото и е заета с него. И ако сияе със светлината на Христовите заповеди, встъпва в безпределната светлина на всеблагото Божество и вкусува велика и безкрайна радост; ако пък е окръжена с мрака на прегрешенията, преминава - уви за мене! - в нескончаемата тъмнина, сърастворена с изгарящия огън.

И тъй като това наистина е така и вие сами го признавате, защо още се бавим и не бързаем да избегнем онзи горчив мрак?

Защо казваме: горко на сребролюбците, славолубците и сластолюбците, а не се стараем да познаем и почувстваме, че се намираме в същото състояние, че и сами сме сребролюбиви, сластолюбиви и славолубиви? Защо казваме, че

наистина са блажени онези, които търсят Бога и възлагат цялата си надежда само на Него единия, а не усещаме своето собствено нещастие, като се отдалечаваме от Бога и не възлагаме упованието си на Него? Защо мислите, че вярвате в Бога и Го изповядвате, а на дело не искате да Го знаете и не вярвате на думите, които ни говори? На какво се надявате, когато оставяте истинските и вечни блага и изцяло се отдавате на суетните и тленните?

Кажете ми, брате мой, как тъй казваш: зная всичко това, зная, че съм смъртен и всичко видимо преминава като сянка, че смъртта е неочаквана и няма определен час, че славата на праведните е вечна, а срамът и мъчението на грешниците са нескончаеми, но въпреки това не избягваш злото? Ако ти, както казваш, виждаш и знаеш всичко, как се препъваш като слепец и в действителност, се явяваш цял омрачен и безчувствен душевно и телесно? Щом знаеш какво е добро, защо като неразумен вършиш зло? Щом знаеш, че всичко видимо преминава като сянка, защо не се срамуваш да се радваш на сенки и си събираш за съкровище тленното и временното? О, възлюбени! Или не забелязваш, че като неразумно дете сипваш вода в пробит съд, и си мислиш, че си разумен? Голямо зло е, когато някой падне в самомнение, когато мисли, че знае, а не знае, или че има, а всъщност няма: защото като си въобразява, че знае или има, вече не се грижи да познава и да придобива и остава с празни ръце.

О, човече! Вярваш ли, че Христос е Бог? Ако вярваш, бой се от Него и пази заповедите Му. Ако не вярваш, попитай самите бесове и от тях, на които си се поробил и които следваш, познай, че няма друг Бог освен Него и че Той е Владетелят, Съдията и Царят на всичко, Творецът на света и Господ на живота, неизречената и непристъпна Светлина. При Неговото пришествие пред лицето Му ще изчезнат Неговите врагове и всички, които не са изпълнявали заповедите Му, както при изгрева на слънцето изчезва нощната тъмнина. Той вечно ще пребъде с праведните и праведните ще пребъдат с Него, като се сподобят с блаженството да Го съзерцават според вярата им към Него; и когато засияе светлината Му, грешниците ще се покрият с тъмнина, когато дойде време за прослава, ще бъдат посрамени, когато настъпи радост, ще са поразени със скръб и предадени на мъки в безпощадния пламък на огъня, според техните страсти и грехове, а праведниците ще бъдат украсени с венци по многото си добродетели.

Ето какво намерих в Божествените Писания и какво научих от тях и за да ви убедя в същото, побързах да напиша това поради своята любов към вас! Аз ви изложих всичко, не скрих таланта, не завидях на вашето спасение. От този час нататък всеки сам да избира каквото му е угодно. Аз изпълних дълга си към вас заради нашия Господ Исус Христос, на Когото слава и власт во веки веков. Амин.

Без да се отстранява от всичко останало, Той благоволи да се вмести в пречистата утроба на Приснодева Мария, да се роди, да се храни с мляко, да расте и да стане мъж, а също да гладува, да търпи жажда, да се труди и пролива пот, след това да се подложи на завистта на иудеите заради чудесата, които вършеше, за да покаже Своето божество, да бъде прикован на кръста като

злодей, заедно с разбойниците, да умре с позорна смърт по Своя воля, да бъде погребан, да възкръсне и да се възнесе на небето, за да изпрати на вярващите Светия Дух, Който от Отца изхожда, и Го изпрати. Защото това беше целта и краят на цялото въплътено Христово домостроителство – вярващите в Него, като в Бог и човек, единия Христос в две естества, божеско и човешко, неразделни и неслитни, да приемат в душите си Светия Дух; Светият Дух да бъде като душа на душата на вярващите и поради това те да се наричат християни; (чрез действието на Светия Дух) те по някакъв начин да се претопяват, пресъздават, обновяват и освещават, по ум, съвест и всички чувства, така че след това съвсем да нямат в себе си разтления живот, който би могъл да надига в душите им подтик и пожелаване на плътско услаждане и светски похоти. Защото всеки човек от първия ден на раждането си (от момента на зачатието си) вече подлежи на тление и смърт, и е необходима голяма и божествена сила, за да се възсъздаде той за нетление и безсмъртие. Ако някой, заедно с телесната възраст израства в лошото, то в него естествено се увеличава и силата на тлението и владичеството на смъртта, което става все по-силно; защото според мярката на тлението, което всеки развива в себе си, в него влиза и жилото на смъртта, тоест или повече, или по-малко. Ако сега малкото и незлобиво дете има нужда от божествена сила, за да се освободи от тлението, то колко голяма сила е нужна за онзи, който с израстването си е растял в порока, а заедно с него и чрез него е отгледал в себе си и тлението, което Богоотецът Давид нарича в псалмите си окови и вретиче, викайки към Бога: Ти счупи моите окови. Тебе ще принесе хвалебна жертва (Пс. 115:7, 8), тоест ще Ти благодаря и ще Те прославя затова, че счупи оковите ми, тоест тлението; и още: сие от мене вретичето и ме препаса с веселие, за да Те слави душата ми и да не замлъква (Пс. 29:12, 13), тоест Ти свали от мене вретичето, което носех, тоест тлението, и ме препаса с радост, за да Те прославя, не аз, но дух Свети чрез мене; защото радостта и славата, приети от Давид и дадени му от Бога, са били дух Свети, Когото, имайки в себе си, той казва: няма да се умиля (слав.) - няма да имам нужда да се разкайвам, тоест няма да греша. И така, безкрайно необходимо е за всеки да употреби всички възможни усилия, за да получи свише от Господ Христос това веселие и слава, тоест благодатта на Светия Дух, за да има сили да не греша повече. Защото, каквото и да прави човек по свое желание, пак по свое желание може и да унищожи; но което идва от естеството, то не може да бъде унищожено по лично желание. Ако сега човек е станал естествено тленен и смъртен, не може по силата на едното свое желание да стане нетленен и безсмъртен. От времето на изгонването на Адам от рай, тоест още от онова време, когато той заради престъплението стана тленен и смъртен, даже и до днес нито един човек още не се е явил нетленен и безсмъртен.

Да се подвизаваме, възлюбени в Христа братя мои, та както с другите добродетели благоугодиме на Христа Господа, така да Му благоугодим и с любовта, която трябва да имаме един към друг, за да се радва Бог на нашето съгласие и съвършенство в любовта; за да се радвам и аз, окаяният, като виждам

постоянното ви преуспяване в живота по Бога и че той се устремява все към по-доброто и по-доброто и възраства във вярата, чистотата, в страха Божий, в благоговението, в духа на съкрушение и смирение, в страдалчестването на сърцето, придружено от сълзите, чрез които душата се очиства и цялата се изпълва с божествената светлина и със Светия Дух. И тази моя радост да бъде за ваше благословение и за приобщаването ви към вечния и блажен живот в Христа Иисуса, нашия Господ, на Когото е славата во веки. Амин.